

NAŠA MISEL

Leto III.

OMLADINSKI KULTURNO - POLITIČNI LIST

Štev. 3 (36).

Izhaja štirinajstdnevno

V Ljubljani, dne 19. novembra 1937

Celoletna naročnina znaša 18 Din

Ljubljana, 19. novembra 1937.

Rezultati volitev v razna društva na naši Univerzi so nam pokazali občutno nazadovanje marksistov. V razmerah, v katerih se trenutno nahajamo, nam je to edini sigurni inštrument, po katerem lahko sodimo o moči poedinih struj med pripadniki naše intelektualne mladine. Izid nas ni presenetil. Volitve v velikih zapadnoevropskih državah so nam v tem pogledu bile dober kašipot, ki nas ni mogel varati.

Ni skoro gesla, ki ga marksisti še niso obesili na svoj prapor. Večni ideali miru, mednarodnega bratstva, svobode, enakosti, pravice itd., imajo v njih svoje najnovejše in najpneteje zagovornike. Iz svojega nauka so ustvarili pravo religijo, zaključen svetovni nazor, ki je v javljivih oblikah slikal zlato bodočnost.

V velikih stiskah so se množice vedno rade udajale velikim upom. Pomislimo le na zmagovito pot krščanstva, prvotno vero sužnjev in revežev, ki se ima v precejšnji meri baš gnobilu takratne rimske družbe zahvaliti za svoj uspeh. Če gremo še dalje, bomo našli budhizem kot reakcijo na zastarele in socialne nepravilne ustanove bramizma.

Igra se ponavlja v današnji dobi kapitalizma. Potisnjeni na najnižjo stopnjo obstoječe socialne lestvice, od koder jim pomanjkanje denarja silno otežkoča vsak dvig, izkoriščani z leve in desne, so vsi »ponižani in razžaljeni« započeli borbo za zgraditev novega, pravičnejšega socialnega sistema. V to so tudi poklicani. Naša kultura nujno potrebuje novih injekcij in svežih sil.

Tu naletimo na marksizem, posebno na njegovo najradikalnejšo strujo: revolucionarni komunizem. V svojih zahtevah najbolj dalekosežna, kot celota lepo zaokrožena, obetajoča množicam ustvaritev vsega, za čemer so težile, je nova ideologija z zavidno naglico prodirala v delavske domove, osvajala intelektualce, zmagovala, in že je izgledalo, kot da ji pripada vsa bodočnost.

Sedaj pa ta preokret, tendenca nazadovanja, namesto napredka. Odhod in čemu? Mar niso nič pomagala vsa lepa gesla, postavljeni ideali in taka naglašena demokracija, ko so jim baš toliko od njih samih poveličevane demokratske zemlje, obrnile hrbet?

Nova religija je trčila ob življenjsko stvarnost in ob tej priliki so se v vsej svoji goloti pokazale njene slabe strani. Množice razočarane opuščajo svoje dosedanje upe, intelektualni glasniki »novega človeštva« so utihnil ali celo zabrenkali na druge strune. Mesto hvalnic smo v zadnjem času često iz prav istih ust imeli priliko slišati žalostinke in celo obtožbe.

Obstoj komunistične vlade v Rusiji, njene notranje borbe in težave, so napravile najbrže več nego bi se doseglo v sto letih ideološke borbe. S tem, da je bila nova religija razmeroma zelo zgodaj postavljena v tak položaj, da je mogla in morala pričeti z integralnim izvajanjem svojih naukov, je morda velik del človeštva očiuvan pred hudim

razočaranjem, ki bi ga sicer znal doživeti.

Znova se je pokazalo, da ljudje niso bogovi in da se teoretično še tako lepa zamisel običajno izrodi radi človeku prirojenih človeških lastnosti.

Izročite posameznikom neomejeno oblast in izrabili jo bodo. Ako prej ne, potem sigurno v tistem trenutku, ko bi se morali umakniti, ko bodo čutili, da jih neke nove, močnejše in sposobnejše sile izpodrivajo z njihovih mest. Prevelika moč nujno vodi do ustvarjanja klik, ki že v kali uničujejo vsako sebi nasprotno delovanje, ne ozirajoč se pri tem na njegovo upravičenost ali vrednost. Vsi objektivni momenti stopajo v ozadje in najbrezobzirnejša osebnostna politika je neizbežna posledica takega sistema.

Mar ne vidimo tega v Rusiji? Brez strahu, da bi kdo mogel pobiti resničnost naših besedi, lahko mirno rečemo, da baš komunizem ustvarja naravnost ugodna tla za razvoj take oligarhijske politike.

Z izročitvijo vseh produkcijskih in večine konzumnih sredstev v državne roke postanejo vsi državljani ekonomsko popolnoma odvisni od javne oblasti, ki jim potem lahko, preko svojih vsakokratnih predstavnikov, diktira način dela, življenja in celo mišljenja.

Tu ne pomaga nobena demokracija, tajne volitve itd. Kar pogledimo javne nameščence v politično najrazvitejših državah, kako vedno pohlevno glasujejo za vsakokratno vladu. Kdor ne uboga, je ponekod prestavljen na slabše mesto, drugod šikaniran, v Rusiji pa pride pred cev, oziroma v koncentracijsko taborišče. Jačina reakcije je sorazmerna z oblastjo, s katero razpolaga vladajoča skupina. Imajoč pred očmi to činjenico, bomo lahko razumeli, zakaj je sedanji sovjetski režim lahko brez skrbi za svojo bodočnost uveljavil »najdemokratičnejši volilni zakon sodobne Evrope.«

Kakšna je reakcija osebnosti, ki jo vsak človek nosi v sebi, na tak sistem? O tem nam govore dnevne smrtno obsodbe in milijoni deportirancev. Oni nam dokazujejo veliko priljubljenost obstoječega režima, medtem ko nam njegovo skrb za narod najbolje tolmači pogled na siromašne obleke in otopele obraze one množice, ki v špalirjih gleda razne slavnosti, katere nam potem ob ploskanju prednjih klopi servirajo naši kinematografi. Ali si je že kdo v takem trenutku morda priklical v spomin razliko med njo in ono množico, ki jo je minuto prej videl prisostvovati sličnim slavnostim, recimo v Londonu, Parizu, Berlinu ali Rimu.

To so činjenice, govore nam več nego vsaka statistika. Ne zanimajo nas toliko kilometri zgrajenih strateških prog, kapaciteta novih letalskih tovarn, kot nas zanima človek in njegova usoda.

Ali je potem kaj čudnega, ako dnevno slišimo o zarotah, sabotazi, umorih? Saj je to še edini način politične borbe, ki je ostal na razpolago. Ob takem stanju stvari je nesmiselno govoriti o kakršnikoli popolnosti novega sistema.

Škodljiv nazor

V nacionalnem taboru se često obravnava vprašanje združljivosti funkcij kulturnega, gospodarskega ali drugačnega značaja s funkcijo političnega značaja v eni osebi. V drugih taborih tega vprašanja ni, ker ne vidijo proti tej združljivosti nobene ovire. V klerikalnem in marksističnem je kulturno, gospodarsko ali kakršnokoli drugo življenje sestavni in celo političnemu življenju podrejeni del. Samo pri nas se pogrešno poudarja, da naj funkcionar kulturne ali gospodarske organizacije ne sprejema istočasno vidnejših vlog v politični in obratno. Izdajajo se resolucije, dajejo navodila in zavzemajo načelna stališča, po katerih naj se članstvo te in te organizacije obvezno ali vsaj po možnosti ravna. Pretežno izražajo take resolucije iskreno, načelno gledanje, mnogokrat pa so one kljub svojem apolitičnemu značaju političen akt kake struje, ki hoče članstvo odvrniti od udejstvovanja samo v določeni politični stranki. Nekateri nacionalne kulturne organizacije pa so bile še radikalnejše. Spominjamo se celo razprav o dopustnosti biti član teh društev in obenem pristaš kake politične stranke, ne oziraje se na bistveno skladnost njih programov. Poleg načelnih in politično-spekulativnih razlogov opažamo, da igrajo pri tem važno vlogo tudi še tako neosnovani očitki nacionalizmu nasprotnih političnih struj, ker

jih v svoji sentimentalni naivnosti zelo upoštevajo zagovorniki nazora o nujni potrebi, potegniti ostro črto med politične in druge javne delavce.

Mi smo mnenja, da so v škodljivi zmoti tisti, ki iz načelnih razlogov zagovarjajo to stališče. Mi sicer soglašamo z njimi, da je treba kulturne in druge nacionalne organizacije odtegniti dnevno-političnim vplivom, ker ne sme biti njih usoda povezana z usodo političnih strank in ker sta njih širina, namen in taktika v mnogem različna, vendar ne vidimo nobene nevarnosti, če stoji v konkretnem primeru vsled takih in takih okoliščin na čelu nacionalnega kulturnega in političnega življenja kakega kraja ena in ista oseba. Mi mislimo, da udejstvovanje ene osebe v kulturni ali drugi nacionalni organizaciji ne sme omejevati njene oplitične svobode v nobenem pogledu, kakor je ne sme že zgolj politično udejstvovanje samo po sebi onesposobiti za kulturno ali drugačno delo. Omejitve morejo biti le programatičnega značaja. Niti politična organizacija ne more nikomur zabraniti biti član ali funkcionar kake druge nepolitične, niti nobena nepolitična biti isto kake politične, ako niso na poti bistvene programatične ali taktične diference. Temu ne morejo pritruditi samo tisti, ki zasledujejo kake prikriti cilje ali tisti, ki ne zaupajo samim sebi, da bi bili v takem

To niso samo posledice nespretnosti vladne politike v Sovjetski Rusiji, temveč nujen rezultat celotnega komunističnega naziranja in njegovih pogledov na javno življenje.

Komunizem spada med tisto vrsto pokretov, ki v trenutku, ko zavzamejo državno oblast, zahtevajo od vseh državljanov, da vedno in povsod izpovedujejo njegova načela. Gledajoč to, nam izgleda, kot da bi s komunizmom človeštvo zašlo v nov srednji vek svoje zgodovine. Ali ne obstoja neka sličnost med bivšo cerkveno inkvizicijo in tisto temeljitostjo, s katero preganjajo v Rusiji ne samo antimarksiste, temveč celo svoje idejne pobratime in dočerašnje sodelavce-trockiste?

Kot je v času svoje slave katoliška cerkev z natezalnico in vislicami silila ljudi verovati v njene dogme, tako dela danes tudi komunizem. Le sredstva, katerih se poslužuje, so druga, princip pa je isti: teži se za popolnim uničenjem individualnosti in svobode, kajti poedincu se ne diktira samo kaj ne sme delati, temveč celo, kaj in kako mora misliti.

Vsakdo naj si skuša zamisliti mučen položaj, v katerem bi se nahajal, čuteč vedno na sebi ta zunanji pritisk, ki mu onemogoča vsako samostojno kretanje, pa naj si bo v javnem življenju ali naj-intimnejšem kotičku njegove notranjosti. Seveda pri tem ne mislimo na pohlevne ovčice z mehкими, na priklone navajenimi hrbtenicami, temveč na tiste tvorne, krepke značaje, na čijih delu prav za prav sloni vsak napredek.

Komur ni zadosten ta, recimo subjektiven dokaz, mu pa mrak in stagnacija, v kateri se je nahajala Evropa v srednjem veku ter krvave reakcije v zadostni meri dokazujejo napačnost onega stališča, ki hoče uničiti poedincevo pravico na osebnost in najnujnejšo svobodo.

Zato nam je popolnoma razumljiva nova usmerjenost, ki so jo v zadnjem času pokazali zapadnoevropski narodi, a pred kratkim tudi naši akademiki. Ona nam je dokaz globoke zavesti, bodisi podzavesti zasidranega prepričanja, da ne smemo zametavati tega, kar je človeštvo z velikimi napori odkrilo in izvojevalo šele v najnovejši dobi svoje zgodovine.

Sistemu bodočnosti ne sme biti cilj uničenje osebnosti, temveč le njeno pravilno vklopljenje v celoten družabni ustroj. Istotako je škodljiva vsaka diktatura, ki bi uničila svobodo, in tako mesto zdrave evolucije zahtevala revolucijo kot edini uspešni način za eventualno izpremembo in izpopolnitev obstoječega reda. Cilj nam mora biti tako organizirana oblast, ki bo ob zadostni avtoriteti in stalnosti vendar prisiljena služiti, ne pa ukazovati volji onih, ki so jo postavili.

To so principi, brez katerih se vsaka državna organizacija prej ali slej izpremeni v okove, iz katerih se državljani potem zlepa ali zgrda skušajo osvoboditi.

Komunizem ne odgovarja gornjim načelom in zato ga obsojamo.

položaju zmožni ločiti, kdaj se nahajajo na terenu in v funkciji politične stranke in kdaj na terenu in v funkciji kulturnega, gospodarskega itd. društva. Mi trdimo, da more, kdor zna in hoče to razločevati, združevati istočasno v sebi i politične i drugačne položaje brez najmanjših opasnosti za interese udruženj enega in drugega značaja. Samo tisti, ki ne more ali noče tega ločiti, je kvaren predvsem za tiste nacionalne, kulturne, stanovske in gospodarske ustanove, ki združujejo pristaše različnih nacionalnih političnih strank, ker se je razdor, nestrpnost in jih politično izrablja. Taki posamezni slučajji politične nestrpnosti in ozkogrudnosti, ki rušijo pristašem več političnih nacionalnih strank skupen programski in interesni okvir kulturnih in drugih društev, še ne opravičujejo pavšalno odklonilno stališče v vprašanju tu obravnavane kompatibilnosti.

Tistim, ki pod videzom obrambe določene nepolitične organizacije pred političnimi vplivi sami vršijo nečeden političen posel, ne čutimo potrebe posvečati pozornosti. Oni se sami ocenjujejo in obsojajo.

Kakor smo že zgoraj ugotovili, igrajo v tej stvari važno vlogo zlasti očitki našega klerikalizma, ki spretno izrabljajo tankovestnost, sentimentalnost in naivnost nacionalnega človeka. Klerikalno časopisje skuša dosledno istovetiti vsled pretežno enotnega članstva in funkcijonarjev nacionalnih političnih, kulturnih, telesno-vzgojnih, obrambnih in drugih organizacij tudi njih delovanje in

mora pritisniti dnevno-politični značaj. Čeprav nimajo ti očitki, ki prihajajo povrh še od najmanj kvalificirane strani, nobene utemeljenosti, vendar si jih mnogi jemljejo k sreči s tem, da si prizadevajo izvesti ločitev ljudi in dela političnih in nepolitičnih nacionalnih ustanov. Oni se ne zavedajo, da uresničujejo s tem vročo željo klerikalizma, ki hoče na ta način oslabiti moč nacionalistov na vseh področjih. Pri tem jih pusti povsem ravnodušne javno priznanje naših klerikalcev, da črpajo sami vso svojo politično moč iz svojih versko-prosvetnih društev.

Naše prilike nam ukazujejo, da zavržemo ta pogrešen in škodljiv nazor. Poglejmo kamorkoli, v katerikoli nacionalna društva, povsod bomo našli na delu naše najboljše moči. Izvesti ločitev teh moči med samo politične ali samo kulturne, gospodarske itd., pomeni likvidirati tu politično, tam kulturno, drugje zopet drugo edinico ali jo obsojiti na malopomembno životarenje.

Ravnatko glejmo na to mi mladi, kadar gre za naše skupne nastope in skupne ustanove. Le tako bomo na ven močni kljub eventualnim malim političnim razlikam. Politično strpni v okviru skupnih kulturnih organizacij in solidarni v nastopih proti nasprotnikom bomo resnejši in močnejši. Slabo bo, dokler bo ena nacionalna kulturna organizacija čutila potrebo sklicati tri se je samo zato, ker je druga slučajno določila, da bodi nosilec obema skupne liste pri nekih volitvah član, ki je slučajno tudi politično organiziran.

Komunistična nevarnost

Ali obstoji komunistična nevarnost v Jugoslaviji?

To vprašanje se danes ne stavlja na dnevni red prvič. V zadnjem času pa je zopet pridobil na aktualnosti. Temu je zlasti pomoglo to, da so odgovorni člani jugoslovenske vlade podali avtentične izjave o vladni politiki, katero eno izmed glavnih načel je: brezkompromisno stališče proti komunizmu in borba proti njemu.

V čem prav za prav obstoji komunistična nevarnost? V Jugoslaviji po zakonu niso dovoljene stranke in druge organizacije, ki bi imele namen, da z nasilnimi sredstvi spremene obstoječi politični in socialni red. Ker je na ta način komunistična akcija prisiljena k tajni organizaciji, je težko presoditi in podati točno sliko o tem, kakšno moč ima pri nas komunizem, oziroma druge levičarske organizacije.

Jasno je, da je komunizem pri nas številčno zelo slab. Ako bi prešteli vse študente, delavce in inteligente, ki se izdajajo ali jih po njihovem delovanju moremo soditi za levičarje, bi prišli do zelo majhnega števila. Vendar nas to ne sme varati. Zavedati se moramo, da moč komunizma nikdar ne obstoji v številu njegovih pristašev, temveč v poznani politiki in taktiki voditeljev, ki streme za tem, da se v ugodnem trenutku polaste oblasti. Ako bi prišli k njim še razne inozemske agente z njihovimi denarnimi sredstvi, se slika zopet ne bi mnogo izpremenila. Njihova moč gotovo ni tolikšna, da bi se mogli v današnjih prilikah in pri današnjem sestavu idej in politični moči v naši državi dokopati do oblasti.

S te strani je torej po našem mnenju komunistična nevarnost v Jugoslaviji zelo majhna.

Ako pa pogledamo z druge strani, se nam pokaže druga slika. Vidimo, da deluje v naši državi še vse polno sil, ki sicer ne neposredno, pač pa posredno jačajo komunizem.

Poglejmo naše časopisje. Ako ga premotrimo malo bolj pazljivo, vidimo čisto, kako močno se naklanja k levičarstvu, čeprav se izdaja drugače ali pa vodi uradno povsem drugo smer. Često se zgodi, da so prve strani časopisa pisane v povsem nacionalnem duhu, med tem ko so pa druge strani, ki najbolj privlačijo zanimanje širokih množic čitateljev, pisane v povsem v levičarskem duhu.

Jasno je, da dobi naivni in preprosti čitatelj od takega čitanja povsem druge pojme, kakor pa one, ki bi bili na mestu.

Drugo poglavje tvorijo naše kulturne institucije. Tudi tu opažamo nezdrav pojav, da so one pod močnim levičarskim vplivom. Tako se zgodi, da pridejo na oder ljubljanskega dramskega gledališča stvari, ki so očitno levičarsko pobarvane in vprav pri njih se publika najbolj zabava in si ustvarja svoje nazore o življenju in družbi.

Posebno poglavje tvori naša levičarska mladina. O njej je bilo že mnogo govora. Jasno je, da so parole, ki so še nedavno privlačile mlade ljudi, danes izgubile na privlačnosti in da se je število levičarjev med omladino močno zmanjšalo. Dokaz so nam zadnje volitve na ljubljanski univerzi. Vendar je treba opozoriti na stvar, ki je nikakor ne smemo pozabiti. Mnogo ljudi šteje omladinske levičarje za zanešenjake, in mislijo, da se njihovi nazori povsem predrugačijo, ko zapuste vroča tla univerze in stopijo v službo. Da je tako mišljenje napačno, je očitno. Jasno je, da večina njih ostane tihi pripadnik levičarskih idej, ker jih v novi situaciji pač ne more javno izražati, da ne bi s tem po nepotrebnem škodil sebi in bodočemu uspehu komunizma. Ko bi nastopil ugoden trenutek, bi takoj spremenil svoje barve in postal prvobornik revolucionarnih idej. In koliko je danes takih ljudi na važnih javnih položajih?

Ali nam nudijo naše politične razmere jamstvo, da v naši državi ne nastopi nekoč boljševizem? — Brezvestna in strastna strankarska borba uničuje moralno in duha našega naroda, ki ga napravlja na ta način dostopnega prevratnim idejam. Jemlje mu vero v bodočnost, polasča se ga nemir, negotovost in nezadovoljstvo in vprav v takem stanju more imeti boljševizem uspehe. Danes smo še lahko brez skrbi, ker politične razmere v mednarodnem življenju niso v korist boljševizma. Toda ako se prilike spremenijo v korist Sovjetske Rusije? Tedaj se z upravičenostjo vprašamo, koliko bi bila naša država odporna, da premeta boljševiško nevarnost. In ali bi takrat, v usodnem trenutku, naši politiki prišli k pameti?

Tu smo navedli nekoliko stvari, ki jih po našem mnenju moramo upoštevati, kadar govorimo o komunistični nevar-

Korupcija, omladina i nameštenje

Prema najnovijim statistikama, u našoj zemlji ima 57% nepismenih, dakle je još uvek bar svaki drugi čovek nepismen. Iz ove činjenice može da se izvuce mnogo zaključaka ali svakako i taj da je nama potrebno pismenih ljudi a naročito takvih koji ne raspolazu samo bukvalnom pismenošću nego su prošli i kroz škole, »imaju kvalifikacija«. Trebalo bi očekivati da je kod nas svaki razgovor o nezaposlenosti intelektualaca čist apsurd. Međutim, kao što svi znamo, to kod nas nije apsurd, nije ni apsurdno govoriti o »hiperprodukciji intelektualaca«, svega toga kod nas ima.

Navodi se milijun razloga, izmišlja se tisuću i jedna »kriza«, raspisuju se dubokoumne ankete — ali se nama čini da je

jedan od glavnih razloga što kod nas postoji razmerno ogroman broj nezaposlenih školovanih ljudi u tome što u javnom životu vlada neopisiva korupcija.

»Neopisiva« u pravom smislu reči: mi, jednostavno, nismo u stanju da pišemo o primerima koji bi trebalo da viču do neba. »Zašto optužujete paušalno? Iznosite primere!« Gde da iznesemo primere? Ne možemo da pišemo ni o Šestom januaru onako kao što hoćemo a gde ćemo onda o stvarima koje neposredno pogađaju sve one koji imaju maslaca na glavi! A takvih je legija.

Beskonačne su jadikovke u nas o tome kako današnja omladina nema idealizma, kako je skroz materialička, kako se prodaje i prostituise samo da bi došla do kruha. A nego šta da radi drugo? Mi smo već jednom pisali o tom pitanju, pisali smo o slici koju daje naš javan život (»Kunjkuristična omladina« u brojevima 6 i 7 drugog godišta) pa se upitali kakvom logikom se traži da omladina igra ulogu nevinog jagnjeta u paklu današnjice.

Svi mi koji studiramo znamo vrlo dobro da naše buduće nameštenje neće zavisiti od naše sposobnosti nego od protekcije. Sasvim je normalan ovakav razgovor: »Kada misliš diplomirati?« — »U januaru.« — »Pa, imaš li nade na kakvo mesto?« — »Zasada još ne znam ali mislim da ću već naći kakvu protekciju.«

Kakvo oduševljenje za svoj poziv da ima radnik koji zna da njegov položaj ne zavisi od njegovih kvalifikacija nego od milosti ovog ili onog drmajućeg? Razumemo da je u vojsci kaplar viši od svakog doktora ili inženjera koji dolazi da otsluži svoj rok: ali, kako da opravdamo činjenicu da »gospodin šef« ima četiri razreda građanske škole a njegov je potčinjeni svršeni pravnik? »Treba nam školovanih ljudi!« Vraga nam treba! Treba nam poslušnih pristalica vladajuće stranke, u tome je stvar.

Navodim jedan od icks primera. Neki moj prijatelj, ima maturu i još neke kurzeve, bio je dve godine namešten a onda otpušten. »Razlozi štednje« ili šta ja znam je glasila zvanična terminologija. Nekoliko godina je bio nezaposlen, potucio se kako je znao in umeo, a onda je čuo da opština traži činovnika baš njegovih kvalifikacija. Kako je zavičaj-

nosti. Jasno nam mora biti, da kadar govorimo o komunistični nevarnosti, ne smemo imeti v mislih toliko in toliko njegovih pristašev, temveč moramo imeti v mislih predvsem naše razmere, ki tvorijo veliko opasnost, da si vsled njih komunizem pri nas pridobi širšo osnovo in utrdi svoje postojanje.

Vzrok, da komunizem v naši državi uspeva, ni v idejni moči in prepričevalnosti njega samega, temveč vprav v neurejenih razmerah našega javnega življenja. Ako se hoćemo boriti proti komunizmu, se moramo boriti predvsem proti njegovim vzrokom. Zato moramo zastaviti vse svoje sile, da prinesemo v javno življenje duha pomirjenja, reda in odgovornosti.

nik »po poreklu« te opštine, mislio je da ima izgleda. Šef nadleštva kome je hteo da preda svoja dokumenta dočekao ga je, međutim, izjavom da je mesto već popunjeno. Kako je poznavao mog prijatelja, bio je ljubazan da mu pokaže ko je mesto dobio. Neki seljak iz bogtepita koje opštine, sa četiri razreda osnovne škole, ali zato sa preporukom koja glasi, otrpilike:

»Gospodin taj i taj je istaknut član i agitator naše stranke u svom kraju i pokazao se neobično agiln u čuvanju partiskih interesa. Molim da mu se zato u svakom slučaju ide na ruku prilikom molbe za nameštenje.« — Y X, narodni poslanik.»

I, na osnovu toga, čovek je mesto dobio.

»I sad,« pričao mi moj prijatelj, »čude se kada omladina odlazi u ekstremne pokrete. Kako ne bi odlazila kada vidi da na ovaj strani nema ništa za šta bi vredelo boriti se, kada vidi da se ovde njena sposobnost i dobra volja ne cení nego se cení samo njena partijska pripadnost. Omladina ide u komuniste ne iz oduševljenja, nego iz očajanja.«

Svejedno je, konačno, kamo ide omladina ako je već jednom spopadne očajanje. Ali, ni najmanje nije svejedno hoće li je ili neće spopasti očajanje. »Omladina u očajanju« — ako već jednom do toga dođe, onda možemo zatvoriti dućan. Samo, mora li do toga doći?

Moramo imati u vidu da omladina veruje u Pravdu, u Istinu, u Dobro. Kolikogod to danas izgledako smešno, ipak je tako. Postoji i u današnje omladine neiskorenjiva vera da će, najzad, pobediti. Pravda, pa i pravda, ona sitna, svakodnevnna pravda u međusobnim odnosima ljudskim. Ali, da bi ta vera postala delotvorna, treba pokazati primer, lični primer, primer koji se ogleda na delu. Naprimer na ovakvom delu: da se otpuste, pa makar i penzionišu, svi oni koji nemaju potrebne kvalifikacije za svoj položaj.

Znam, znam, ima tu vrlo zaslužnih ljudi među njima. Ali, dokle će se kod nas praktikovati običaj da se zasluge nagrađuju državnim službom? Zasluga je, nesumnjivo, biti »agitator naše stranke«: ali, zar bi to smela biti kvalifikacija za državnu službu?

Mi smo mlada država i patimo od dečjih bolesti, to znamo već napamet. Ali, i bez obzira na to da su to vrlo opasne dečje bolesti,

mi od njih nećemo nikada ozdraviti ako će i nadalje o postavljenju odlučivati protekcija a ne kvalifikacija.

ako će i nadalje glavna odlika našeg javnog života biti »neopisiva« korupcija.

Nadamo se da ovo nekoliko reči o korupciji smemo napisati. Da smemo, napisali bismo mnogo više...

Naročnikom!

Današnji številki prilagam o položnice in prosimo cenjene naročnike, da se istih poslužijo in čimprej poravnajo svojo naročnino.

Ljubljanske naročnike pa obveščamo, da jih bo v prihodnjih dneh obiskal pobiralec naročnine.

Uprava.

Utisci i opažanja s puta

TOPOVI I MASLAC. — »NEŠTAŠICA« U NEMAČKOJ. — NEMAČKA, OKRUŽENA NEPOVERENJEM. — NACIONALSOČIALIZAM I NEMAC. — NEVESELA POREĐENJA. — PARIS, CITÉ UNIVERSITAIRE. — PANTÉON RADI STRANACA?! — BIOSKOPSKA PUBLIKA. — KANTONALNI IZBORI. — SLOBODNA ŠTAMPA. — JUGOSLOVENSKI PAVILJON NA MEĐUNARODNOJ IZLOŽBI. — MARSEJ, »PORTE VIEUX«, 9 OKTOBAR 1934.

Da počnem odmah s topovima i maslacem. Sećamo se, zar ne, one krasne logike koja je iz izreke da su »Nemačkoj topovi potrebni od maslaca« oštromno zaključivala da u Nemačkoj nema maslaca? Kolikogod nisam mogao poverovati u ovakvu bajku za malu decu, ipak je u meni ostalo neko nejasno nepoverenje te sam mislio da, možda ipak, postoje tragovi nestašice nekih životnih namirnica. Pa sam, čim smo stigli u Minhenu, obratio pažnju na rečeni maslac. Odmah prvo jutro sam se uverio da je »netašica« koja postoji u Nemačkoj veoma prihvatljivog oblika. Otseli smo, naime, ne u kakvom hotelu jer su ti bili prepuni (stigli smo upravo na dan dolaska Musolinia u Minhenu nego smo dobili sobu kod nekog nižeg željezničkog činovnika. Za doručak smo dobili ono što je ta porodica obično i doručkovala. A to je bilo: bela kava i kruh sa maslacem i marmeladom!

Danas, kada to pričam, meni je smešno opširnije i raspravljati o »netašici« u Nemačkoj. Obilazili smo, baš da se uverimo, mesarnice, trgovine životnih namirnica, sve ono što bi dolazilo u obzir pri utvrđivanju »netašice«. Pa smo opet konstatovali svu besramnost i perfidnost »boraca za međunarodnu pravdu i istinu«. Govora nema o kakvoj netašici, govora nema o bilo kakvom nezadovoljstvu među narodom u tom pogledu.

Govori se danas mnogo o »nemačkoj opasnosti« za mir, mnogo o tome kako se Nemačka nečuvano naoružava, mnogo o »Hitlerovom izazivanju«. Ali, šta kad bi se jednom pomislilo da u središtu Evrope postoji narod od šezdeset milijuna stanovnika, narod koji ima bar toliko ponosa koliko i svaki drugi, narod koji je svesan toga da je mnogo dao svetskoj kulturi — a na koji se svaki prljavi »demokratski« listić nabacuje blatom, kojemu se ne veruje ništa pa ma koliko svečano to izjavio? Nemačka može da pravi konkretne predloge za rešavanje bilo kojeg pitanja, ceo svet može da izjavi da su to pametni i prihvatljivi predlozi, — neizbežno ćemo sutradan čitati u novinama da »Francuska i Engleska sumnjaju u iskrenost nemačkih predloga«. U svaku reč Hitlerovu se sumnja, niti jedan potez njegov se nije uzimao kao iskren — i voleo bih da znam kojim pravom se onda čudimo ako su Nemci, često, razdraženi, ako često i preteruju u ponekim stvari-

ma? Nemačko naoružanje je pogotovo lep primer pravde i objektivnosti koja danas vlada na svetu. Ceo svet se oruža — da bi sačuvali mir, zar ne?! Ali Nemačka — e, jedino Nemačka se oruža jer je ratoborna, ona jedino neće mir. Svi evropski narodi su krotki jaganjci i grade topove samo kao ukras a Nemačka je krvoločni vuk koji hoće da proždere celu Evropu za doručak. Lepa je to bajka za današnju decu i krasnu naravoučenije ima. Tako se za ista stvara pomirljiva atmosfera među narodima, nema šta. Tako se radi za mir.

Pa i sem gornjega, ko normalan može da zamisli Nemačkoj ako se oruža kada vidi da jedino tako može da postigne izvesne ciljeve za koje misli da su životne važnosti? Mišljenja o tim ciljevima mogu biti podeljena. Ali, kakva je logika u tome biti protiv vraćanja nemačkih kolonija sa obrazloženjem da će Nemačka eventualne sirovine upotrebiti u industriji naoružanja? Znači, dakle, da druge sile te sirovine upotrebljavaju, naprimer, u industriji marmelade?

Ali, dakako, uzaludno je o tome govoriti sa »borecima za demokratiju i mir«. Nemačka je izrod i čudovište, pa gotovo, — premda, istina je, može opet da uđe u plemenito društvo rečenih boraca ako otera Hitlera i obrazuje ustanovu za koju vele da je pokazala lepe rezultate u Velikoj Britaniji i na Islandu a zove se parlament.

Samo, neverovatno malo izgleda ima da će to Nemci učiniti. Oduševljenje koje u Nemačkoj postoji za nacionalsocijalizam neopisivo je. Imao sam prilike da to vidim, i mogu mirne duše reći da svak onaj koji tvrdi da Hitler danas nema sve Nemce za sobom nije čiste svesti. Time danas moramo računati, mislili mi o nacionalsocijalizmu ovako ili onako.

Opazha se nesumnjivo da je ceo taj narod prožet jednom mislju, jednom ideom-vodiljom: podneti svaku žrtvu za narodnu celinu, za »zajednicu krvi i zemlje«. Hitler je uspeo da ucepi Nemcima misao da veličina svakog pojedinca zavisi samo od veličine te njegove žrtve za celokupnost. To je shvatanje slično shvatanju Fridriha Velikog: ali, dok se tamo ta žrtva uzimala kao dužnost, ovde se ona prikazuje kao čast. Za Nemca je čast služiti vojsku, čast raditi u »arbeitsdienst«, sve je to »Ehrendienst am Volke«.

Prognoza i moja i svih koji su u poslednje vreme bili u Nemačkoj (kao objektivni posmatrači, moram dodati) je ta: ako Nemačka izdrži ovaj polet još nekoliko godina i ako druge sile nastave svojom »liberalnom« unutrašnjom politikom, neće Nemačkoj niko biti ravan. Ne mislim tu samo na snagu u materialnom nego i u duhovnom pogledu. Ne mislim tu govoriti o sistematskom odgoju omladine, o pažnji koja se posvećuje mladima (to bi, u poređenju, bilo žalosno poglavlje), ukazujem tek na neumorno staranje da se stvori kult svega onoga što je igralo ulogu u nacionalsocijalističkoj revoluciji.

Neću zaboraviti utisak što je na mene napravila pobožnost kojom su dugi redovi poklonika prilazili grobovima palih za »bewegung«, na »Kraljevskom trgu«. Na ulazu dva nepomična stražara u punoj ratnoj opremi; prolaznici ih pozdravljaju svojim pozdravom; potpuna tišina pri obilasku kamenih sarkofaga na kojima je jedini natpis: »Der letzte Appell«; ponovan pozdrav svakoga pri odlasku — ponavljam još jednom: možemo mi misliti o nacionalsocijalizmu štogod hoćemo; ali, ne možemo zatvoriti oči pred činjenicom da taj pokret, i to usred Evrope) stvara novi tip čoveka, čoveka koji je gotov da potpuno podredi svoje lične interese interesima celine. Mnogo se, znam, govori o »zarobljavanju duha«, o tome kako u Nemačkoj vlada »čizma i mamuz«. Ali, šta onda ako pojedinac smatra da je podređivanje njegove lične volje pod volju kolektiva najplemenitija žrtva koju on može da podnese? Šta ako pojedinac voli da nosi čizme i mamuze?

Sve uzalud, tu su dva gledanja na svet: jedno koje smatra da se sreća postiže na taj način što će se svakom pojedincu dozvoliti da radi štogod hoće i, drugo, koje smatra da će se taj cilj postići ako se pojedinac odgoji tako da veruje da je njegov lični interes istovetan sa interesima zajednice. Budućnost će pokazati koje je gledanje pravilno.

Kada smo tako stajali pred mauzolejem na »Kraljevskom trgu«, tužne misli su nam padale na pamet. Pao je kod nas jedan čovek koji je beskrajno više zadužio jugoslovenski narod nego ova osmorica Nemačku. Gde se oseća uspomena na njega, gde je kult Aleksandra Ujedinitelja? Jedva su prošle tri godine od Njegove smrti, svega tri godine otkako je ceo

narod u očaju i bolu bio okupljen oko Njegovog groba, svega tri godine od trenutka kada smo u srcu svom osetili da smo jedan narod — i taj je trenutak prošao kao da ga nikada nije ni bilo. Čemu onda i najplemenitije žrtve kada su farizeji u stanju da svojom vašarskom vikom i čiftinskim trgovanjem zasene i herojsku smrt najboljega među nama? U šta da se ugledamo? Da li ideal da nam bude žrtva ili trgovanje?

Da je Nemačka gusto naseljena zemlja, to smo znali još odavno. Ali, ipak smo se iznenadili kada smo prolazili kroz neprekidan niz naselje od Minhena do Stutgarta. Izgleda kao da stalno prolazimo kroz isti grad, uređen i čist kao izmiven. Promiču kraj nas prijazne kućice, vrtovi, parkovi, sportska igrališta, ogromna industrijska postrojenja (Gepingen, Eslingen itakodalje), cela pokrajina izgleda kao da je izvađena iz skrinjice i postavljena za model u ljubkoj kotlini koja se proteže sve do Stutgarta. Da, već smo davno u Zapadnoj Evropi, koja je imala vremena mnogo štošta da stvori dok smo se mi klali sa Turcima.

Prelazimo Rajnu i prolazimo kroz predgrađa prvog francuskog grada, Strasbura. Same kasarne i s jedne i druge strane pruge, i, u pozadini, golema i prazna lučka postrojenja. Ne može se na prste izbrojati koliko velikih i lepih gradova po Evropi propadaju zbog tih bodljivikavih žica što ih je podigla ljudska mržnja, nerazumevanje i ludački ponos. Mračne su to stranice povesti ljudske kulture.

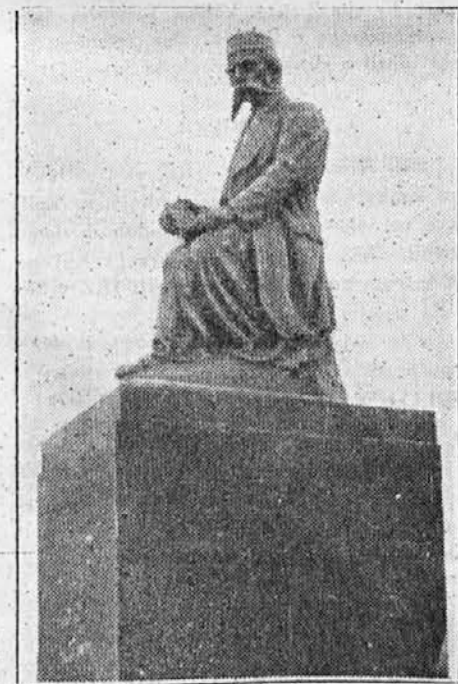
Mislio sam da je Elzas bar toliko francuski da mesta, pored nemačkih, imaju i francuska imena. Ne, nemaju. Sve stanice nose nemačka imena, u francuskom pravopisu, doduše, ali očevitno nemačka. Počev od Strassbourga... Nema sumnje, činjenica o kojoj se može razmišljati.

Zemlja je manje naseljena nego Nemačka. Naselja su ređa, tek katkada vidimo sela sa ogromnom erkvom u vidu tvrđave oko koje se skupile smeđe i mračne kuće.

Prvi dodir sa Parizom: približuje nam se neki bata pa nam nudi seriju pornografskih slika. Iznenaden je kad mu velimo da nećemo.

Za celo vreme boravka u Parizu, stanovali smo u Univerzitetkom gradu, Cité universitaire, koji je izgrađen na bulvaru Jourdan, jednom od mnogih koji se proteže na mestu nekadanjih utvrđenja. Ako se ne varam, sve do 1926 je ceo Pariz bio opasan utvrđenim bedemom. Otada pa do danas, utvrđenja su rušena i na njihovom mestu izgrađen neprekinut niz bulvara koji kao kakav obruč zahvataju ceo ogromni grad. Bulvar Zurdan je na južnom delu i duž njega, prekoputa perivoja Montsouris, podignuta je za nekoliko godina univerzitetaska naseobina.

Vuk Štefanović Karadžić

Prve dni novembra so se po vsej državi vršile velike proslave v čast utemeljitelja in tvorca srbohrvatskega književnega jezika, Vuka Stefanovića Karadžića. 150 let je minulo, odkar je srbska zemlja rodila genija in borca za duhovno svobodo svojega naroda.

Kakor velika srbska imena Dositej, Njegoš, Ljubiša je bil tudi Vuk kmetski otrok — sin srbske zemlje, iz katerega se je razvil samostojen in borben duh, kakršnega v zgodovini srbohrvatske književnosti ni niti pred, niti za njim.

Poleg volje in ljubezni, ki jo je gojil do knjig, je bil zaradi svoje boleznine kako prisiljen, kakor sam pravi, sedeti ob njih: »Sa štolom ne mogoh više misliti ni na konje ni na rat... Ova štula me je natjerala da sjedim s mirom i na miru knjige čitam, i na miru bilježim na hartiji što su mi uši slušale i oči vidjele...«

Bolezen mu je prav za prav usmerila njegovo delo. Za časa prvih ustankov in borb za osvobojenje Srbije je moral on svojo okrvavljeno domovino gledati in prisostvovati vsem mučnim dogodkom, ki so se mu zasekali v dušo in srce in ki so mu pokazali novo pot, po kateri je krenila zgodovina srbskega naroda. Kakor se je Srbija, njegov narod, preporedila in se hotela osvoboditi turškega jarma, ki jo je dolga stoletja stiskal v okove, tako je Karadžić v tej borbi videl novo smer, po kateri mora iti duhovno življenje srbskega naroda.

Svoje ideale je Vuk razvil do popolnosti na Dunaju, kjer je vstopil v kontakt z velikim slavistom, Slovincem Jernejem Kopitarjem. Kopitar, človek širokega duha in velike znanstvene znatiželjnosti, je vplival na Vuka in njegovo delo, kar vidimo iz ene Vukovih izjav: »Glavni uzrok da sam ja danas spisatelj ostaće do vjeka Kopitar. U tom sam mu dužnik, ako ne u svemu, u mnogom, vrlo mnogom.« Kopitar je spoznal bistrost in neobičajno sposobnost Vukovo in v njem videl »najboljšo glavo«, katero je med Srbi našel. Upoznal ga je z deli nemških romantikov, posebno z deli Jakoba Grimma; nagovoril ga, da naj tudi on preizkuje narodno blago med svojim

ludstvom in naj na osnovi narodne poezije reformira srbohrvatski književni jezik in pravopis. Karadžić, potujoč pod vplivom Kopitarjevih po svoji zemlji in zbirajoč narodne pesmi, se v začetku še sam ni dobro zavedal svojega pomembnega dela in raziskavanja. Šele pozneje je povsem dojel pomen dela na polju narodne poezije, katero je vzljubil z dušo in srcem.

S svojim delom na reformiranju dotedanega književnega jezika je naletel med izobraženece na velik odpor, posebno v Vojvodini, ki je bila takrat središče srbskega kulturnega življenja, kjer je slavenoserbski jezik — mešanica crkvenoruskega in srbskega jezika — bil med visokoučenimi glavami (Hadžić, Mušički, Vidaković) tako ukoreninjen, da so smatrali vsako njegovo reformo za greh proti narodu. Vendar je Vuk v borbi s svojimi nasprotniki, katerih odpor je vedno bolj rastel, neomajno trd. Zoperstavlja se njihovim polemikam, kritikam, očitanjem klerikalizma, zoperstavlja se vsem izjavam, da je tujec, da je germanofil, da je odpadnik, ne meni se za nekako Miloševo izgnanstvo iz domovine, trpi grozne muke zaradi tragedije svoje mnogoštevilne obitelji, — od trinajstero otrok mu je ostala le hčerka Mina — preмага težke in žalostne finančijske prilike, ki so ga skoro celih dvajset let spremljale in ki so vzbujale velikansko začudenje njegovih prijateljev, velikih nemških pisateljev — vsemu temu na kljub ostane on trd, ukoreninjen revolucionar in gigant.

Karadžić je veroval v osvobojenje svojega naroda, veroval je v zmago narodne

kulture in narodnega jezika. Sam je trdil, da sta kultura in jezik oni činjenici, ki sta prva podlaga za ostvaretev samostojnega naroda. A kultura vsakega naroda tvori narodni umotvori, narodne pesmi, tradicije in jezik.

Vuk potuje po vseh krajih svoje domovine in vneto zbira narodno blago: narodne pesmi, pripovedke, poslovice, zagonetke, opise narodnih običajev in srbskega narodnega življenja sploh. Vse to svoje delo Vuk sistematično izdaja, posebno narodne pesmi, katere zapisuje verno, tako kot da bi jih »prepisivao iz usta Srba i Srkinja«. Karadžić je razumel, da ne more brez gramatike postati narodni jezik književni in da se brez nje ne more postaviti čvrsto osnovno narodni književnosti. Tako izda Vuk svojo »Pisamenico« in potom nje načelo »Piši kao što govoriš i čitaj kao što je napisano«, s katerim poda temelje sodobnega srbohrvatskega književnega jezika. Tem osnovam Vuk doda še »Rječnik«, katerega je sestavil s Kopitarjevo in Daničićevo pomočjo. V njem je zbral in razložil veš jezikovni zaklad našega narodnega jezika.

Borba za uveljavljenje njegovih načel je bila dolgotrajna in ostra, vendar je Vuk s svojo močno voljo in borbenostjo zmagal.

Vuk Stefanović Karadžić je ne samo centralna osebnost XIX. veka, temveč je eden največjih ljudi v jugoslovenskem narodu, eden tistih, ki so postavili temelje skupnosti južnih Slovanov.

B. B.

Imao sam prilike da vidim studentske stanove i u mnogim drugim čuvenim univerzitet-skim središtima po Evropi. Ali, sa pariskim Cité universitaire se nijedan od tih domova ili naseobina ne može uporediti. To je grad u pravom smislu reči, sa ulicama, vrtovima, parkovima, restoranima, pa i sa vlastitom crkvom (ne kapelom nego crkvom!) i poštom.

Prekrasne i ogromne palate se nižu jedna za drugom. Svaki narod je uložio svu volju i znanje da bi ga dom njegovih studenata dostojno reprezentovao. Zato većina zgrada nosi karakteristike svog nacionalnog stila. Tako je naročito zanimljiv dom indokineskih studenata, između mnogih drugih, takođe egzotičnih. Cela jedna četvrt je engleska: pola tuceta »koledža«, potpuno obrasli bršljanom i divljom vinovom lozom i međusobno povezani tremovima na vitkim stupovima; sve to postavljeno na divne i negovane travnjake preko kojih se sa oduševljenjem prelazi, kaogod i kod nas, baš zato što je zabranjeno.

Dalje su mnoge druge »fondations«: nizozemska, jermenska, severoamerička, monačka, francuskih provincija, belgijska itakodalje. Jugoslovenske, naravno, nema ali to nije ni potrebno jer nema više mnogo naših studenata u Parizu. A, s druge strane, dakako da nije potrebno da čovek bude baš Kinez ako stanuje u kineskom domu. Tako smo mi stanovali u »Fondation belge«.

Izlišno je govoriti o uređenju samih domova. Samo toliko: svaki stanovnik ima svoju zasebnu sobu; tu je velika i svetla, sa zasebnim ode-ljenjima kako za umivanje tako i za garderobu. Na svakom spratu postoje po dva ili i više kupatila koja (naravno besplatno) preko celog dana stoje na raspoloženju. Svaka zgrada, dakako, ima svoju čitaonicu i knjižnicu a poneke, kao, naprimer, severnoamerička, vanredno elegantan hol u kome se gospoda studenti izležavaju i flertuju.

Da ne bi bilo nesporednosti, treba napomenuti da je ceo Cité određen isključivo za stanovanje, tu nema instituta niti sličnih ustanova.

Središte društvenog života je takozvani »Maison internationale«. To je krasna i ogromna zgrada u kojoj su reprezentativne prostorije, dalje veoma prijatna kavana i glavni restoran sa dvema golemim dvoranama. Racionalizacija je kod izdavanja jela provedena do krajnjih granica. Na jednom je kraju veliki bife na kojem su poredana sva jela koja se toga dana mogu dobiti, počev od predjela pa do sira i voća. Svak sam uzima poslužavnik te, redom, uzima šta mu se dopada. Na kraju bifea je blagajna gde dobija bon na kojem je označeno sve šta je uzeo. Svak sam traži mesto gde hoće da sedne te, pošto je završio obed, odnosi suđe na za to određeno mesto i, pri izlasku, isplaćuje bon.

Jednostavno i duhovito, naročito za strance kojima bi, da je štampanog jelovnika, trebalo tek objašnjavati kakvo je koje jelo a ovako čovek sam vidi te ne uzima mačka u džaku!

Prvi naš cilj u Parizu je bio grob Neznanog junaka. Ako se takvo nacionalno središte uopšte podiže, mislim da tada treba pokazati da se to ne čini »po dužnosti« nego zato da bi se odužio malen deo duga onima koji su svoj život položili za otadžbinu. Na grobu francuskog Neznanog junaka nema nikakve počasne straže. Posetioći koji se, bez ikakvog reda, okupljaju oko ploče koje označuju to mesto, ne skidaju kešire i ne vade cigarete iz usta. Psi pretrčavaju to mesto...

Nemam nikakve volje da to komentarišem ali mogu reći da to nije ostavilo dobar utisak na nas. Još manje Panteon. Ne mogu da razumem zašto se u tom svetilištu francuske nacije naplaćuje ulaznica. I to, jedanput pri ulazu i, drugiput, pri obilasku kripte kada se čuvaru mora dati posebna napojnica. Mislim da to nije dostojno, da upotrebim samo taj izraz. Zamislite da se na Oplenu naplaćuje ulaznica! Već sama pomisao nam se čini kao svetogrđe. A, eto, u Parizu... U Parizu se naplaćuje ulaznica i na Napoleonovom grobu. Tripit. Jedanput pri ulazu u bram. Drugiput ako hoćete da siđete do samog sarkofaga velikog cara. I, naj-zad, napojnica čuvaru koji vam naglas čita nat-pise iznad reljefa koji prikazuju razna dela Napoleonova...

Konačno, čovek mora da se upita da li je Panteon, da li je Hôtel des Invalides podignut radi stranaca? Vele, doduše, da ceo čuveni »noćni život Pariza« postoji samo radi stranaca. Ali, zar i Panteon?...

Ne, nisam se mogao sprijateljiti s tom vrstom »galskog duha«. Isto tako ne i sa vrstom koja

se očitovala u bioskopima. Za vreme prikazivanja žurnala, kada bi se pojavili Hitler i Mussolini, žviždanje i smeh. Dobro: ali, smeh i kada se pojavi nemačka vojska? Sudeći po držanju francuskih vlada, taj smeh kao i da nije jako opravdan. Bar ja ne znam da se koji francuski državnik otmeljao pri pomenu te vojske, čak ni onda kada Nemačka još nije bila ponovo uvela vojnu obavezu.

S druge strane, naravno, pljeskanje, kada se pojavi »tovarišč« Staljin. Lepo. Ali, zanimljivo da je komunistička stranka, usprkos tog pljeskanja, na poslednjim kantonalnim izborima relativno najviše izgubila. I da se uopšte opaža treznjenje francuskih masa. Kada smo već kod tih izbora, da pomenemo nešto o izbornoj propagandi. Bili smo u Francuskoj baš za vreme te propagande pa mogu reći da me je iznenadila njezina blagost. O zborovima kao da se i nije ništa govorilo. Izbornih letaka takođe malo, svakako manje nego kod nas pred petomajске izbore, da navedemo primer. I, što je zanimljivo, veoma malo komunističkih, mnogo više desničarskih. Ali, i jedni i drugi bez neke naročite ostrine. Da navedem dva kojih se sećam. Jedan je bio prost pregled cena raznih

potreba (kruha, masti, mesa, drva, obuće, stavova, petroleja, benzina, željezničkih tarifa itakodalje) pre vlade pučkog fronta i posle šestnaest meseci njene vladavine: cene su se popele, prosečno, za preko 100%! Vrlo sugestivno plakat, bogami. Drugi je predstavljao groblje, ogromno groblje i preko njega velik natpis: »Komunizam, to je mir...« i dole, sasvim pri dnu, malim slovima, završetak: »već ni!« Takođe lep plakat.

Međutim, ako ti plakati i nisu bili onoliko žučni koliko smo očekivali, novine nas u tom pogledu nisu razočarale. Nema šta, to je sloboda štampe! Ali, ja, lično, najlepše zahvaljujem na takvoj slobodi. Sloboda je, pre svega, zrelost: ako te zrelosti nema, sloboda se sroza na nivo bordela. Jedan primer iz »Action française«. Na naslovnoj strani, pored samog imena lista, kao moto sledeće: »Poraz za Francusku u Ženevi? Ne! Poraz za Bluma, poraz za Šotana, poraz za kominternu itd... ali Francuska nema ništa zajedničko sa svim tim životinjama!« Krasno. Čovek se, zbilja, bez sve šale, oduševi za demokratiju kada vidi ovakve stvari.

(Svršit će se.)

Iz domaćih in tujih univerz

V soboto, dne 13. novembra t. l. se je vršil občni zbor D. S. J. F., ki je najmočnejše strokovno društvo na naši univerzi ter radi tega in svoje velike delavnosti uživa veliko avtoriteto med vsemi slušatelji. Ob 14 uri 30 minut je otvoril predsednik g. Raič Dragan občni zbor. Iz poročil, ki so jih podali gg. odborniki, je bila razvidna velika delavnost odbora, ki je polagal račune. G. Dolenc Matjanko ki je vodil tajniške posle z vsjo požrtvovalnostjo, je v svojem poročilu prikazal interno delovanje društva. Številne seje (14) so dokaz živahnega delovanja društva. Poleg svojega resora je vodil tudi tajniške posle »Medstrokovnega odbora«. Iz blagajniškega poročila je bila razvidna velika aktivnost društvene blagajne. V lanski poslovni dobi je bilo vseh dohodkov Din 9500.— in izdatkov Din 5423.50 in na podlagi tega znaša aktiva 4076.— Društvo je izdalo tudi številna skripta, ki so slušateljem v pomoč pri študiju. Društvo ima tudi bogato knjižnico, ki pa radi velikih zamudnikov mnogo trpi. Na koncu pa je podal predsednik g. Raič svoje poročilo, iz katerega je bilo razvidno, da je društvo izvršilo nebroj intervencij na raznih merodajnih mestih. Društvo je priredilo tudi več ekskurzij. Pod vodstvom g. prof. dr. M. Dolenca so si slušatelji ogledali žensko kaznilnico v Begunjah, g. prof. dr. Bilimovič pa jih je peljal na dvodnevno ekskurzijo v Mežico, kjer so si ogledali tamkajšnje naprave. Globok vtis na slušatelje je napravil izredno lep sprejem in gostoljubnost ravnateljstva v Mežici. G. predsednik se je na občnem zboru še enkrat zahvalil vsem dobrotnikom društva. V imenu revizorskega odbora je podal poročilo g. Orožen Milan, ki je pohvalil delo odbora in predlagal celotnemu odboru razrešnico, gg. predsedniku Raiču, tajniku Dolencu in referentu za skripta pa razrešnico s pohvalo. Njegov predlog je bil soglasno odobren.

Za občni zbor so bile, kakor po navadi vložene tri liste, ki so se borile za vodstvo v prihodnjem letu. Prvo listo so vložili levičarji z nosilcem g. Pavličič Joškom, drugo nacionalni akademiki z

nosilcem g. Plajh Avgustom in tretjo klerikalni akademiki z nosilcem g. Cigan Jožetom. Volitve so dale naslednji rezultat:

Prva lista: 49 glasov;
druga lista: 119 glasov in
tretja lista: 105 glasov.

S tem je zopet pripadlo vodstvo juridičnega društva nacionalistom, ki so že opetovano dokazali, da pravilno pojmujejo akademske strokovne interese.

Na podlagi Dontovega sistema se je sestavil sledeči odbor:

predsednik: Plajh Avgust, cand. iur., (nacionalist);
podpredsednik: Cigan Jože, cand. iur. (kler.);
tajnik: Petrič Bojan, cand. iur. (nacionalist);
blagajnik: Marin Tone, stud. iur. (kler.);
knjižničar: Pavličič Joško, cand. iur. (levičar);
referent za skripta: Hozjan Vinko, stud. iur. (kler.);
gospodar: Korošec Karel, cand. iur. (nacionalist);
namestnika: Vadnal Branko in Arko Ludvik;
revizorji: Raič Dragan, cand. iur. (nac.); Jaklič Tone, cand. iur. (kler.); Dolenc Matjanko, cand. iur. (nac.); razsodišč: Lapajne Boris, cand. iur. (nac.); Žakelj Ciril, cand. iur. (kler.); Arrigler Vojko, cand. iur. (nac.); Steska Branimir, cand. iur. (kler.); Zalik Martin, cand. iur. (lev.).
Upamo, da bo tudi novi odbor, pod vodstvom nacionalistov, dosegel čim lepše uspehe.

AKTIVNOST ZAGREBAČKOG MESNOG ODBORA SJNAO

Savez jugoslovenskih nacionalnih akademskih organizacija otvara 1 novembra prvu svoju studentsku menzu u Zagrebu. To je prvi konkretni rezultat njegovog socialnog programa.

DEMOKRATIJA JE IZNENAĐENA...

Poznata praška »Přítomnost«, demokratski tednik sa nepritajenim simpatijama za levicu, u svom broju od 11 novembra donosi ovu zanimljivu belešku:

»U Moskvi se priređuje izložba čehoslovačke umetnosti, kao prvi izraz uzajamnih kulturnih veza obeju država. Zato donekle iznenađuje da su sovjetske vlasti, i bez obzira na uobičajenu međunarodnu učtivost u takvim slučajevima, provele strogu cenzuru umetničkih radova koje je Čehoslovačka poslala na izložbu u Moskvi. Sovjetske vlasti su sa izložbe isključili radove prof. Švabinskog zbog nemoralna a neke radove slikara Špale zbog formalizma. A radovi slikara Tojenove i Štirskog izloženi su u pokrajnoj prostoriji koja je, međutim, zaključana. Seenske fotografije iz kazališta »D 37« (»naprednog«, op. ur.) koje prikazuju kazališnu režiju E. F. Buriana bile su uopšte izbačene sa izložbe. Nije nam do polemike o slobodi umetničkog izraza. Nego se radi o veoma žalosnoj činjenici da je čehoslovački slikar Švabinski, autor zvaničnog portreta pretседника Oslobodioца, slikar kojega su radovi bili na Međunarodnoj izložbi u Parizu odlikovani »grand prix«, dakle najvišom nagradom, — bio isključen sa zvanične izložbe i to sa razloga veoma ponižujućih nenasamo za njega nego i za Čehoslovačku umetničku javnost.«

»Lidové noviny« od 13 novembra, koje tu belešku prenose, dodaju još ovo: »A to su gospodin Štirski, gea. Tojen i E. F. Burian, ustvari, isplivali srećno: dvojica njihovih kolega u Odesi bili su uhapšeni kao trockistički škodljivci zato što je jedan od njih javno izlagao sliku sa oblaćenom krajinom a drugi zatišje sa komadićem okorelog kruha. Tu je sovjetska cenzura pronašla da su slikari hteli svetu da pokažu kako je u Rusiji zlo; kada je u realističkim slikama pronašla toliko teške prestupe, šta je tek pronašla u Štirskog u Tojenove!«
Naš komentar je, mislimo, izlišan.

MORAL, ILI KAKO JE FRANKO POSTAO LEGALAN

Dok je Asturija bila u rukama crvenih, Velika Britanija je govorila dosledno samo o »rebelu« Franku i »legalnoj madridskoj vladi«. Ali, sada su asturski rudnici u rukama »general« Franka i ista Velika Britanija šalje svog pretstavnika u Burgos... Tja, jedno su engleski ideali a drugo su engleski interesi.

HUD POPER

Splitska »Država«, organ JRZ, piše: »Odklonitev konkordata je pametna odlučitev. Vpliv cerkve na šolstvo se smatra s sodobnih demokratičnih vidikov kot reakcionaren!« Kaj poreko k temu poborniki in voditelji JRZ v Sloveniji?

(Celjska »Nova doba«, št. 46)

POLITIČNA VZGOJA V SREDNJI SOLI

V nekem razredu neke gimnazije v Ljubljani je neki gospod profesor pokazal na sebi obenem sad, ki ga je rodila naša politika napram državnomu uradničtvu in tudi dal politično navodilo svojim učencem takole:

»Učeniče! Ako hoćete da budete državni uradnici, morate se naučiti da budete bezlični i bezosebni.«

»HRVATSKI AKADEMIČAR«

Sredinom oktobra je izašao prvi broj (valjda ne i poslednji!) novog studentskog lista u Zagrebu pod gornjim imenom. Izdaje ga klerikalno-frankovačka frakcija »jedinistvenog hrvatskog pokreta«. Iz lista zaudara austrougarski mentalitet, to je osnovno. Mačeku se osporava voćstvo hrvatskog naroda, a u samom uvodniku se list sam sebi čudi što izlazi...

Čitajte in širite

»Našo misel!«